

મોઝામીમચી વાર્તા.

કવિતા રૂપે

છોટ મલાલ કાળીદાસે.

બનાવી

ત

અમદાવાદમાં.

મામાની દેવેલીમધ્યે યુનાઇટેડ પ્રિં અને જી

એન્ડ કંપની "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપી.

આવૃત્તિ બીજી.

સંવત ૧૯૩૦.

સને ૧૮૭૪.

કીમત ત્રણ આના.

મોઢામીમની વાત.

દોહરા.

પરમેશ્વરને પ્રેમથી, પેહુલો કર પ્રણામ;

ઉત્તમ બુદ્ધિ ઊપજે, જપતાં જેનું નામ. ૧

કયા એક વળતી કથુ, સુણતાં તે સુખ થાય;

ધર્મ ઉપર મક્કા વધે, જડતા સધળી જાય. ૨

કર્તાએ આ જગ કંઈ, વળતી કરિયા વેદ;

વેદ વિધિએ વર્તતાં, છલનો થાય ઊછેદ. ૩

વાણી સુણતાં વેદની, સત્ય ધર્મ સમજાય;

પાપંડીના પંથનો, જૂઠ્ઠા જરૂર જણાય. ૪

વેદ રહિત વાણી વેદ. અર તેજ પાપંડ;

જૂઠ્ઠા અતાવે જીવને, કુષ્ટ સહ જમંદ. ૫

પાપંડીના પંથમાં, જૂઠ્ઠા તણું બહુ જોર;

વેમ વધારે વિશ્વમાં, હુંગ લહે નહિ દોર. ૬

વાણી સુણે ન વેદની, બોળા તે બરમાય;

મૂઠ ગુરને માંનતાં, વથા જન્મ વહિ જાય. ૭

વિદ્યા નહિ જે નર વિષે, બોલે તે જમખાણ;

પાપંડીના પાશમાં, તેજ પડે તતકાળ. ૮

વેશ ધરા વૈરાગીનો, પાપંડી બહુ પેર;

જોડે જૂઠી જ્યુકિતયો, વેદ ધર્મશું વેર. ૯
 છળ કરીને જન્મ છેતર્યા, ભૂપતિ બોજો બીમ; ૧૦
 પરમેશ્વરને પરિહરી, નરતો પાળ્યો નીમ.
 મહા પંડિત જ્યારે મળ્યા, સાચો લાધ્યો શોધ; ૧૧
 ભ્રાંતિ ભાગી બીમની, બહુધા દીધો બોધ.
 કહું વિરતીરી તે કથા, હર્ષ ધરી ઇતિહાસ; ૧૨
 મજ્જન અવણે સાંભળો, પ્રકટે જુદિ પ્રકાશ.

ચોપાઈ.

ગુણવંત દેશ ભલો ગુજરાત, પાટણપુર તેમાં પ્રખ્યાત;
 બોજો બીમ તેનો ભૂપતી, રૂદ્ધે કપટ ન સમજે રતિ. ૧
 રાજ ચલાવે રૂડી રીત, પ્રજા પાળતો પૂરણ પ્રીત;
 શૂરધીર સતવાદી સોય, કહે છે બોજો સર્વ કોય. ૨
 મજ્જય ઘોડા પાયક ધણા, મહા વૈભવમાંહે નહિ મણા;
 પત્ની પુત્ર સહિત પરિવાર, બારે રજ ભર્યા ભંડાર. ૩
 પુરની શોભા પરમ અનૂપ, સરિતા સર વાપીને કૂપ;
 વન ઊપવન વિધ વિધનાં ઝાડ, અતિ પુત્ર કુળભાર અરાડ. ૪
 શિવ વિખણનાં દેવળ સોય, હિમાળય સરખા જન્મ હોય;
 વિપ્ર વસિષ્ઠ સરખા ત્યાં વસે, જીતમ વેદ ધર્મ અબ્યાસે. ૫
 હોમે અગ્નિ હોતમાં હોમ, પુત્ર ધન કરકે જઈ બોમ;
 અહોનિશ વેદ જુનિ ઝાચરે, કર્મસંધ્યાદિક સહુકો કરે. ૬

સહુનાં ધર જોયાં બહુ સરે, વાદળ સાથે વાતો કરે;
 ધન પતોકા સહુને ધામ, પરમ મનોહર પાટણ ગામ. ૭
 વસે વાસ ત્યાં સર્વે વરણ, જીવન ધર્મ કરે આચરણ;
 બહુ વરતુ ભરિયા બેળર, ચૌઠાં ચોક ફેરિયો સાર. ૮
 વણિક ધણા દાંસે ધનવાન, દયા ધર્મ પાળે દે દાન;
 ધર્મશાળાઓ કરાં ધામ, ઠીક સદાવત ઠામો ઠામ. ૯
 રાજ મહેલ બહુ રૂડે રંગ, જાપને જોતાં પરમ જોમંગ;
 પરમ પ્રવીણ બહો પરધાન, મહિપતિ જોને આપે માન. ૧૦
 ખટ બાપા બહો તે ખરી, બારે નીતિ જોમાં બરી;
 પંડિત પાંચસે બેસે પાસ, શાસ્ત્ર પુરાણ સુણે ઇતિહાસ. ૧૧
 ચરચા આલે નિત્યે નવી, વિધ વિધ વણન કરતા કવી;
 યુગ ક્ષત્રિય સામેન સોય, જુદે જીતી ન સકે કોય. ૧૨
 યુગ્યવંતા નર બીજા ધણા, સકળ કળાએ સોહામણા;
 સિંહાસન પર શોભે ભૂપ, રાય બીમ અતી સુંદર રૂપ. ૧૩
 એક ખોડ મોટી એ માંય, સાર અસાર ન સમજે કાંય;
 જાળથી તે છેતરાયો જાય, કપટીની કિમત નવ થાય. ૧૪
 બણ્યા વગરનો ભેદ ન લહે, ભાજો ભાજો સહુકો કહે;
 વિદ્યા નેત્ર વિના નર જોહ, અંધ અજાણ કહાવે એહ. ૧૫
 પરવશ થઈ ચાલે તે પશુ, કાજ અકાજ ન સમજે કશુ;
 જન્મત જુદિ વચન કઠોર, ઢંગ વગરનું જોવું ટોર. ૧૬

અગમ વિચારે ન આવે જ્ઞાન, પેટ ભરે પણ પશુ સમાન;
 એવા અવગુણ અવર અનેક, ધટમાં નહિને ગ્રંથ પિવેક. ૧૭
 પર નેત્રે જોઈને તે પજે, કૂડ કપટ છળને નવ કળે;
 શબ્દ તણો સમજે નહિ સાર, વિધિ તણો નહી કાંચ વિચાર. ૧૮
 વચન જુક્તિએ વાણી જાય, પોતે ધર્મ થકી પણ રાય;
 બાળપણે તે ભાટે બહુ, સારી વિદ્યા ભણીએ સહુ. ૧૯
 ભણ્યા વગરનો રાજા ભીમ, નવ, સમજ્યો ઈશ્વરનો નીમ;
 ગુણ હીણા ગુરુનું લેઈ જ્ઞાન, પંડિતનું કીધું અપમાન. ૨૦
 કહુ હવે કપટીની કથા, જેવી સાંભળીએ મેં જથા;
 સ્નેહ ધરી સાંભળજ્યો સહુ, આગળ બોધ એમાંએ બહુ. ૨૧

દોહરા.

એક સમે ત્યાં આવિએ, કપટ ભિખ ધરી કોય;
 ચંચળ એલા ચાર છે, સિધ સંધાયે સોય. ૧
 સિદ્ધ કહુ એલામણો, વિવિધી ભાતી ધરી વેશ;
 ગુમ રહો જઈ ગામમાં, લોક ન જાણે લેશ. ૨
 હું રહુછુ હાવે જહા, ઠીક નદીપર ઠામ;
 ભાજન ભાવે લાવજો, કરજો જુગતે ઠામ. ૩
 આસન આગળ આવજો, વિપ્ર તણો ધરી વેશ;
 ભેડ ધરે કાંઈ ભાવથી, તમને તે આપેશ. ૪

- વખાણ કરજો બહુ વિધે, વાહ બાપજી વાહ;
 નમ જોવો દાતા નથી, શેઠ ભૂપકે સાહ. ૫
 એમ કહીને ઉઠિયો, સરીતા તોરે સાર;
 આસન એકાંતે કરી, બાવો બેઠો બાર. ૬
 બાવો ત્યાં બેઠો જઈ, કપટ નજાણે કોય;
 માનવ સહુ જોયા મળે, સિદ્ધ બહો કે સોય. ૭
 અંગ ભરમ ઊંજવળ અતી, શિરપર જટા વિશાળ;
 તેર શેરનું તુંબકુ, વેશ ધણો વિકરાળ. ૮
 ભાવ તિતક મોટું બહુ, બડકે દેખી ભેશ;
 કંઠે માળા કમળની, કૂટીલ બાંધીઆ કેશ. ૯
 પોથીમાં બે પાટીયાં, બાંધણુ બાંધ્યાં બેશ;
 પાસે આશા પાવડી, વાહ સંતનો વેશ. ૧૦
 આસન પર રહે એકલો, મ્હોટી રાખી માળ;
 બાળકને બીહામણો, કરડો સિદ્ધ કરાળ. ૧૧
 દુનિયાને દેખાડવા, લક્ષણ એવાં લીધ;
 બિદ કોઈ બાળે નહી, સહુકો જાણે સિદ્ધ. ૧૨
 ચેલા બાવાના અતુર, વિવિધ ધરીને વેશ;
 ભાજન આપે ભાવતાં, લોકલહે નહી લેશ. ૧૩
 એક સમ ત્યાં આવીઓ, સિધુ લેખ સાહુકાર;
 અરધું બાવા આગળે, નમન કરી નિર્ધાર. ૧૪

- ખાવો વળતો બોલિયો, સાંબળ થેડ સુખણ;
 ખટરસ હું ખાધા વિના, પ્રીત્વે રાખ્યુ પ્રાણ. ૧૫
 જીતી રસના રીતિએ, વધો વીત્યાં વીશ;
 જોગ જુગતી મેં ને કરી, જાણે તે જગદીશ. ૧૬
 અબ ભરે ને ઉદરમાં, અગમ ન સુને એક;
 ભેસા નેશી યદને બન્ને, વિધિનો નહિ વિવેક. ૧૭
 જોગી જંગમસે વડા, સન્યાશી દરવેશ;
 અબ ખાયછે એટલા, વૃથા તેમના વેશ. ૧૮
 જ્ઞાનામૃતની ગગનથી, આવે અમરત ધાર;
 પીતાં પુઝટ રહે વપુ, લેઉન અબ જગાર. ૧૯
 વળતો બોલ્યો વાણીયો, અરણ્યું તમને અબ;
 ધાણુ નહી હું ધર વિષે, જોછું વૈજણવ જંત. ૨૦
 દોઠો ખાવે દુરથી, સાધક બ્રાહ્મણ સોય;
 આપીદે તું એહને, કે એ બ્રાહ્મણ કોય. ૨૧
 સાચુ થોડે માનિયું, સિદ્ધ વચન એ સાર;
 સીધુ સાધક વીપ્રને, આપ્યુ એણી વાર. ૨૨
 વંદન કરિને વાંછિયો, ગયો આપને ઘેર;
 માહા પુરુષ મોટા ખરા, પરખી એણે પેર. ૨૩
 બાણ કંઈ સહુ જંતને, વાયે ચાલી વાત;
 આળ્યો બાળ્યે આપણે, સિદ્ધ બધો સાક્ષાત. ૨૪

પછી શેડને પૂછવા, લાખો મળિયા લોકઃ	
કહો બાવો કેવાકહે, કૂલ્ય ન મારો ફોક.	૨૫
વળતો બાલ્યો વાંણિયો, મેં જોયોછે મર્મઃ	
મુખ જોતા એ મહંતનું, કાપે કોટિક કર્મ.	૨૬
ઇન્દ્રિય છૂટ્યાં એમણે, રસના રૂડી રીતઃ	
નારી નાણા ઉપરે, પળ એક ન ધરે પ્રીત.	૨૭
અમૃત જે આકાશનું, પીને રેછે પુષ્ટઃ	
આશા નહિ અંતર વિષે, સદા રહે સંતુષ્ટ.	૨૮
ખરે અજ ખાતા નથી, સાચુ કહુધું સોયઃ	
સીધુ તે લીધુ નહિ, કુડ નમાનો કોય.	૨૯
સર્વેએ માંન્યુ સહિ, રૂડા થયા રણિયાતઃ	
ચાલ્યા ત્યાં ચાંપે કરી, જોવા સિદ્ધની જાત.	૩૦
ભેડ મૂકવા બાવથી, શ્રીફળ ફેફળ સારઃ	
નરનારી સહુ નીસંધા, હાથે ઝાલ્યા હાર.	૩૧
પૂછને પાંચે નમ્યાં, ગાય મનોહર ગીતઃ	
કલોત કરતી કામિની, નિરખે આત્મી નિત્ય.	૩૨
દુનિયામાં દરેદી ધણા, દોસે દેશ દેશઃ	
ભેખ દેખિ બરમાયછે, હહઆ કૂટ હમશ.	૩૩

છપો.

કાવ ગમાવા રોગ, ભાગ કાળે કો બરમ;

કોય રસાયન કાજ, મળે કિમિયો જો કરમે;
 કોયક માગે પુત્ર, વાંઝિયા મેણું મટો;
 અમળારે આધીન, આપજી આપો બેટો;
 એવી કુનિયાં આંધળી ભિક્ષુક કેડે જઈ બમે;
 કેહે છોટમ સમજ્યા વિના, નીચા નરને તે નમે. ૧

ઓપાર્થ.

૧. વૃદ્ધ વણિક એક પૃથ્વી વાત, સાચા સિદ્ધ તમે સાક્ષાત;
 કહો કૃપાળ આબ્યા ક્યાં થકી, નામ તમારું કો'જી નહી. ૨.
 કહો ધામ ક્રિયા કેટલાં, કો' કોય શાસ્ત્ર બણ્યાછો બજાં;
 કહો કેટલા દીકા દેશ, આ પુરમાં ક્યમ કર્યો પ્રવેશ. ૩.
 એટલે બોલ્યા સિદ્ધ સુજાણ, સાંભળ શેઠિયા સર્વ વાપ્યાંણ;
 ગિરિ ગરનારથી આબ્યા અમે, તત્ત્વ વાત સાંભળજો તમે. ૪.
 નરસિંહદાસ અમારું નામ, ઓસટ વારે ચારે ધામ;
 કોધાં તીરથ બીજાં કોડ, જગમાં નથી અમારી જોડ. ૫.
 ભણે ગણેછે પ્રાણી લોક, ભિખુ ધરીને બણવું કોક;
 તપશી થઈને સર્વ તબ્યું, સાધન એક જોગનું સબ્યું. ૬.
 ગુરુએ અમને આપ્યું જ્ઞાન, એથી અધિક નથી કાંય આંત;
 અગમ વાત સૂજેછે અતિ, રહે ન છાંનું અમથી રતિ. ૭.
 વશીકરણ વિદ્યા છે વગી, મારણ ઉધાટણ સહ મળી;
 કરે કલ્પ ઔષધ કીમિયા, કહો અધિક એથી છે ક્રિયા. ૮.

એક પગાને આદિ અપાર, વસુધાનો જયો વિરતાર;
 જાનું શું કહું જિહ્વાવડે, કાળ કર્મ અમને નવ અડે. ૮
 જોને શેઠ અમારી જટા, ગંગા જળની છે માંહી ધટા;
 એમ કહી છોડી લટ એક, વેગે ચાલી ધાર વિશેક. ૯
 અગતી બડકા વચે આપ, જપવા લાગ્યા મંતરે જાપ;
 શેઠ અચંપો પાંચો સોય, કરામતી જોગીછે કોય. ૧૦
 અકવા લાગ્યો ખાવો ખહુ, સાંભળ શેઠ તને સહુ કહુ;
 ખરા જોગ સિદ્ધિના ખ્યાલ, ઉકુ અધર પેસુ પાતાન. ૧૧
 સોના રૂપા આદિ સહુ, ખીજાં કાતુક જાંણું ખહુ;
 જળ ઉપર વળી ચાલ્યો જાઉ, વાઘ રૂપ ધરી વનમાં ધાઉ. ૧૨
 ખીજી સિદ્ધિ મુજમા ખહુ, કોય ભલા સેવકને કહુ;
 આ નગરીમાં આગ્યા આજ, સેવે તેનાં સુધરે કાજ. ૧૩
 પ્રીત્ય કરી અમને પૂજશે, સર્વ આગમ તેને સૂજશે;
 મુકિતછે મારા કરમાંહિ, આવર કોયને એ ગમ નાંહિ. ૧૪
 રીઝ તેને આપુ રિદ્ધ, નજર ફેરવું ત્યાં નવ નિદ્ધ;
 ખહુ ખરાઈ નહિ ખાલુ મુખે, સાચુછે તે કહુછુ મુખે. ૧૫
 તન મન ધન અર્પે જે તરત, વચન રૂપિયું પાળે વરત;
 મુકુ તેને વૈકુંઠ માંય, કપટ નથી મારે મન કાંય. ૧૬
 ધૂતા તેતો ધન લે હરી, મુખથી મ્હોટી વાતો કરી;
 હાંમ ચાંમ કાજે ફૂર્મતો, જુકત કરી બરમાવે જતી. ૧૭

અમ સર્વ તજ્યાછે આહાર, વશ કીધાછે સર્વ વિકાર;
 અમ સરજાને સેવે જ્ઞેહ, દુનિયામાં તે ન ધરે દેહ. ૧૮
 બકી એમ બાવો બોલીયો, બમ્બો શેઠ બાવિક ભાજિયો;
 સિદ્ધ તણી વાતો સાંભળી, ગયુ તરત તેનુ મન ગળી. ૧૯
 પ્રેમ ધરીને પાવે નમ્યો, બાધ ભલો બાવાનો ગમ્યો;
 આજ્ઞા માગી આગ્યો ઘેર, પુરજનને કહી સધળી પેર. ૨૦
 ધરડો રાજ સજામાં ગયો, સમાચાર ત્યાં સધળો કહ્યો;
 ભાણા બીમને ઉપજ્યો બાવ, નિર્મળ જોગી બવજળનાવ. ૨૧
 દીક્ષા લેવાનુ દિલ થયું, ગપ સુણતાં સહુ જ્ઞાનજ ગયું;
 સિદ્ધ સમીપે જલુ સહી, ઉડ્યો રાજ એવુ કહી. ૨૨
 સેના ત્યાં જવવા સજ થઈ, ચરચા ગુરને ચેલે કહી;
 કોડે બેશી રાજ ગયો, બાવો તે બગ દયાની થયો. ૨૩
 જોગી નજરે જોતા નથી, સિદ્ધ ખરા મોટા સર્વથી;
 રાજ તે સામુ જોઈ રહ્યો, ચિર વિશ્વાસ તેને મન થયો. ૨૪
 કોનાહલ સાંભળિયું કાંન, બાવે ત્યાં મુક્યુ બગ દયાન;
 જોગિયે સામુ જોયું જલ, તરત રાય નમિયો ત્યાં તલ. ૨૫
 વિનય કરીને વારંવાર, નરપતિ નમન કરે નિર્ધાર;
 ભૂપે બેઠ મુકી ત્યાં ભલી, અરપી સો મહેરો એકલો. ૨૬
 જોગને બોલ્યો જોગીજન, ધૂલ્ય સમાન અમારે ધન;
 પદ્મર સરખા પારસમણી, બાળુ નહિહું માયા બહી. ૨૭

ઇચ્છુ તો આવે આ ધડી, માયા જાણી મૂકી પડી;
 સાચા સેવકનો ધર્મ સહી, કરડાસે મળવું નહિ કહી. ૨૮
 ગુરુ દેવ રાજ આગળે, મુકી બિઠને સજ્જન મળે;
 સર્વ સમરપી જાળવા સંત, એવું કે છે સંત અનંત. ૨૯
 આ ઠામે સર્વ આવળે, લોક માત્ર પૂજા લાવળે;
 આપી દેહશું કોઈને અમે, તેથી મુક્ત થઈ જશો તમે. ૩૦
 સાધક દ્વિજ સરસો આવિયો, આવે તેને બોલાવિયો;
 અમે દ્રવ્યને અડતા નથી, મેષ્ટ તમે પ્રાપ્તશું સર્વથી. ૩૧
 ધન મુજ આગળ રહે ધૈર્ય, તે અર્પણ મેં તમને કર્યું;
 વિધિએ ધન તમે વાવરો, કોઈ સાડ પરમારથ કરો. ૩૨
 વિપ્ર વળતી કર્યું વખાણ, કળિમાં તમ સરખોછે કાંણ;
 ત્યાગી જોગી મોટા તમે, નરપતિ સહુ તમપાયે તમે. ૩૩
 મહિપતિ કેરૂં માંડ્યું મંત્ર, ધન ત્યાગી જોગી ધન ધન;
 જીત્ર બાગ્ય અમારૂં આજ, મહેર કરો આપ્યા માહારાજ. ૩૪
 સાચા સંત શોધ્યા નવ જડે, અજ ધનાર્થી બહુ આથડે;
 અજ તજ્યુ એમોટુ અતિ, વપુ ક્યમ રહે બીજા વતી. ૩૫
 પેઠા વસ્ત્રનો પડદો કરો, ધ્યાન સમાધિ સિદ્ધે ધરી;
 ધડી ચાર એમ કરતાં ગઈ, પરમ સમાધિ પુરણ થઈ. ૩૬
 મેવા બંને મૂઠીબરી, ધરણી પતિની આગળ ધરી;
 અમે વૈકુંઠે જઈ આવિયા, પરસાદી પ્રભુની લાવિયા. ૩૭

આપો સહુને વેચી એહ, દેવ સરિખો થાશે દેહ;
 રીઝયું મન ત્યાં રાજતણુ, દીકું તેમાં દૈવત ઘણું. ૩૮
 ગુકિત નહીં જોગી તણી, પલટાયું મન પાટણુ ધણી;
 ભૂતવણીમાં ભૂલ્યો ભૂપ, રૂકું ભિખનું દેખી રૂપ. ૩૯

છપો.

ભૂલે દેખી ભિખ, અકલ નવ સૂજે એને;
 ભૂલે દેખી ભિખ, તરત વશ થાયે તેને;
 ભૂલે દેખી ભિખ, ટેક પોતાનો ટાળે;
 ભૂલે દેખી ભિખ, વશકરી અવજો વાળે;
 વિધ વિધ કોઇ ગુગતી વડે, ભાળા ભમાયે કળકરી;
 કહે છોટમ તે પારખે, જેનો હાથ ગ્રહે હરી. ૧

દોહરા.

કરજોડી રાજા કહે, મહેર કરો મહારાજ;
 કંકર જાણી કરે ગ્રહો, આપો દોક્ષા આજ. ૧
 સેવક શરણે આવિયો, જાણી સંમ સુજાણ;
 કે'શો તે કરશું અમે, પાણુ વચન પ્રમાણ. ૨
 બાવો વળતો બોલિયો, રૂઢ્યે ધરજે રાય;
 પ્રીતયે વચનજ પાળતાં, સર્વે સિદ્ધિ થાય. ૩
 કાંય તારે કરેયુ નહી, તપ તીરથ વૃત ત્યાગ;
 વચન વિવેકે પાળજે, ગિર આંણી અનુરાગ. ૪

- ગંગા ગોકુલ ગોમતી, કાશીને કેદાર; ૫
 વચન એક માંહિ વસે, સર્વેનું કૃણ સાર.
 ગુણ વાત નહિ ગ્રંથમાં. ગુરના ધરનુ સાન; ૬
 પંડિતને નહિ પારખુ, સત ગુરનીએ સાન,
 ભલો વેદનો ભેદછે, સરસ ગીતાનો સાર; ૭
 જગમાં કોઈ જાંણે નહિ, પઠતાં ગ્રંથ અપાર.
 તેજ તત્વ વુજને કહુ, કરતાં કષ્ટ ન કોય; ૮
 નિષ્ઠે નામ ન ચૂકવો, હેતે સિદ્ધિ હાય.
 જાંને ન સુણો કોયની, વેદ શાસ્ત્રની વાત; ૯
 અજબ કળા અવધૂતની, સમજી તે શક્ષાત,
 બાવ ધણો જોઈ ભૂપનો, વિપરિત બાહ્યો વાણ; ૧૦
 માંનધરી માંધો થયો, જમ હાય સોટો જાંણ.
 શાસાર સેવક કરે, એવો શોછે અરથ; ૧૧
 આરોગ્ય નહિ અંજને, ગાંઠ ન બાંધુ ગરથ.
 મતબલશી મારે પડી, સંસારીની સાથ; ૧૨
 સિદ્ધિયો સહુ સાંમટી, હરિએ આપી હાથ.
 રાજા હાય રજો ગુણી, જા જા હેઠથ જરૂર; ૧૩
 એમ કહી અવજો કર્યો, દાંભિક એકો દૂર.
 રઠ લાગી બહુ રાયને, આતુર થયો અપાર; ૧૪
 બીડીને ઘેર આવિયો, વળતી કર્યો વિચાર.

- રાજા પરજા કોયની, તમા નહિ તલબાર;
માટે મોટું તત્વ તે, સિદ્ધ કનેછે સાર. ૧૫
- સિદ્ધ સમીપે સંચરે, નિત નિત રાખી નેમ;
દેવ ગણી દર્શન કરે, પૂરણ વાઘ્યો પ્રેમ. ૧૬
- ભાવ ધણો ભૂપાલનો, આવે દીકો બેશ;
સમદેહ સાલિંગ રામના, આપો ત્યાં ઉપદેશ. ૧૭
- કોઈ આગળ કેવો નહિ, મારામતની વાત;
સાચા મનથી સાધજે, સિદ્ધ થશે સાક્ષાત. ૧૮
- સરસ ગિતાનો સારછે, દધિને પૌવા દોય;
ભાવ ધરિ ભાજન કરે, હરિનુ દર્શન હોય. ૧૯
- પંડિતને જઘ પૂછજે, એવો નહિ કે અર્થ;
વાત વદે ને વેદની, તેનું જાણે વ્યર્થ. ૨૦
- માનેશ નહિ તું મુળગી, વદે અવરજો વાત;
અન્ય અર્થ ઉરમાં ધર. તો તુજ શિર યુરધાત. ૨૧
- એજ વચનને અનુસરો, વસ થાશે વિદેશ;
દહિને પૌવા દિવ્યછે, એ સાચો ઉપદેશ. ૨૨

છપો.

ભાજા ભરમ એમ, સનાતન ધર્મ ન શાધિ;
ભાજા ભરમ એમ, પડે પાપંડો બાધિ;
ભાજા ભરમ એમ, ઢુંગ દેખી ને ધાયા;

બોળા બરમે એમ, વહુ જીહાના વાહ્યા;
 વેદ પદાંગ જાણ્યા વીના, કૃષ્ણ જાય તે કુંદમાં;
 કહે છોટમ જીહ્યા ભમે, નહિ સમજણ મતિમંદમાં. ૧
 ચોપાઈ.

એવો એ ગુરનો ઊપદેશ, નિશ્ચે માન્યો મન નરેશ;
 દાક્ષા લઈ આપી દક્ષિણા, ઘણી મોર રૂપેના ઘણા. ૧
 સાધક સામા દોઢા સોય, કે આવો આવો સહુ કોય;
 આ ધન તમને આપ્યું અમે, આવ વાવરો ખરેયો તમે. ૨
 બલા સુખો તે આજ્ઞાણ થયા, આશિષ દેહને આધારયા;
 રાજા મંત્ર થયો રણિયાત, જોગી ક્રીય દેવાંથી જાત્ય. ૩
 મંદિર પધારો મારે ગુર, મારી રીતે સેવા કર;
 જોગી કે જંગલમાં રહુ, શીત ઉજ્જને વરણ સહુ. ૪
 પુરમાં અમે પેસતા નથી, કહુછુ વુજને સાચુ કથી;
 પુર પતિ પ્રેમે લાગ્યો પાય, વળતી રાજા થયો વિદાય. ૫
 બોવનમાં આવ્યો ભૂપતી, અર્થ સાધવા ઉત્તર અતિ;
 કરે કલ્પ ને સિદ્ધે કલ્યા, પુંવા દહિયો પુષ્પળ થયો. ૬
 દેશ દેશના વિદ્વાન, આવે તેને આપે માન;
 આદરથી પૂછે એટલું, કો' આજ્ઞાણ બણિયા કેટલું. ૭
 કોકે બાકુશુ કોકે ન્યાય, કોય સાંખ્ય ઇતિહાસ કથાય;
 કરે પરિક્ષા પંડિત તણી, પ્રીતે પૂછે પાટણ ઘણી. ૮

એકજ કો' ગીતાનો અર્થ, વિદ્યા નીકર સઘળી વ્યર્થ;
 વળતા પંડિત વાંછી વદે, રાજા અર્થ રાખજો રૂદે. ૯
 શ્લોક ભણી કે સહિત સમાસ, પ્રકટ ગિતાનો અર્થ પ્રકાશ;
 માંતે નહિ મહીપતિનું મન, નથી જાણતા પંડિત જન, ૧૦
 આવે પંડિત એમ અનેક, ટાળે રાજા સહુનો ટેક;
 કાયનો અર્થ ન કરે કબૂલ, ભણ્યા ગણ્યામાં કોટે ભૂલ. ૧૧
 અણુ સમજ્યો રાજા એમ કરે, માંતે સર્વનું મહિપતિ હરે:
 મળે નહિ પંડિતને માન, કોડી ન કરે કોઈને દાન. ૧૨
 નાશિક એ નરપતી થઈ ગયો, વેદ ધર્મ મૂકાને વયો;
 વિપ્ર સર્વ મન વિરમય થયા, આદ્ય ધર્મ સહુ ઉઠી ગયા. ૧૩
 મહિપતિ તેજ ધર્મનું મૂળ, પાપી ભૂપ પ્રજાને શુળ;
 અંધ રાજાને હોય અજાણ, કરે ધર્મનું રક્ષણ કાણ. ૧૪
 ચાર વારુને આશ્રમ ચાર, વેદ ધર્મથી સહુ બંધાર;
 મથરેની આજ્ઞાએ એહ, રાચે રક્ષણ કરવાં તેહ. ૧૫
 ધર્મ હીન જે વાણી પતિ, એ રૌરવ દુઃખ પામે અતિ;
 જુઠા ધર્મમાં રાજા જાય, પ્રજા તેહની બહુ પીડાય. ૧૬
 પૃથ્વીમાં પ્રકટે પાખંડ, દેહ સદે કાંણુ તેને દંડ;
 નીતિહીન હોયે નરપાળ, સતની કાણુ કરે સંભાળ. ૧૭
 વેદ ધર્મ ક્યાં જાહે વસે, જગતી માંથી વિદ્યા જશે;
 અવિદ્યાન જ્યાં ભૂપ અજાણ, ગુણી તણા ગુણ જાણે કાણ. ૧૮

વેદક જ્યોતિષ વ્યાકરણ ન્યાય, કહો પરીક્ષા કાંણે થાય;
 જોગ સાંખ્ય ને પાતાંજી, વેદ વેદાંત શ્રેણ બણશે વળી. ૧૯
 ગ્રંથ શિલ્પને ગાંધર્વતણા, શું કરવાને શીખે ધણા;
 જશે સર્વ વિદ્યાજ્ઞ જરૂર, પાપંડ બહુ વધશે ભરપૂર. ૨૦
 ખરા ધર્મથી ક્ષત્રિય જશે, કુષ્ટ જનોનું જોરજ થશે;
 મળે ગુણી પંડિતને માન, દે રાજા તેને નિત્ય દાન. ૨૧
 હુંતર વિદ્યા વધે હમેશ, શોભે સઘજો તેનો દેશ;
 વિક્રમ ભોજ સમા ભૂપતી, દેતા દાન વિદ્યા જોઈ અતિ ૨૨
 નવે ખંડમાં ચાલ્યુ નામ, ગુણ ગાયે સહુ ગામો ગામ;
 રે' વિદ્યાયો રાજા વડે, જોયો ધર્મ સર્વને જડે. ૨૩
 ધર્મ વિના સઘજે અંધેર, પશુ મનુષ્યમાં શાંનો ફેર;
 સ્વર્ગ નરક પાપને પુણ્ય, જાંણ્ય વિના જડ જોવા શુન્ય. ૨૪
 જગ કરતાનો નિયમ જોઈ, તુચ્છ બુદ્ધિ શું જાંણે તેહ;
 હાથરને ઝોળખે શા વડે, નિર્દય કુષ્ટ પશુ નીમડે. ૨૫
 પાપ કરી સહુ પ્રલે થાય, જ્યારે જ્ઞાન વિદ્યા સહુ જાય;
 પંડિત કરે કલ્પના ધણી, ધર્મ રાખજો સૃષ્ટી ધણી. ૨૬
 રૂડો હતો પેલો રાજાન, મૂર્ખ જોગડે ફેરવ્યું મન;
 અધમે ધરીયો અવધુન વેશ, નાસ્તિક તેણે કર્યો નરેશ. ૨૭
 સાધુ થઈને આશ્રો શુદ્ધ, ખજે જોધ કીધો છે કૌદ્ર;
 મહા વાક્યનો ન લહે મર્મ, ધુણી ધિકાવી બાળ્યો ધર્મ. ૨૮

ગાંભમાં રેહુછે ગરકાવ, ભકિત ધર્મ ઊપર નહિ ભાવ ;
 કહો નવ જાંણે કેવળો, બોધ મૂઠ બાવનનો બળો. ૨૯
 કુડા સિદ્ધ ધણા કળીકાળ, જડ જીવોને નાંખે જળ ;
 ત્યાગી થઇને તરકરે કરે, કપટ કરી ધન સંચય કરે. ૩૦
 જડ બુદ્ધિ જે જીવ અજ્ઞાણ, પાપંડીનું કરે પ્રમાણ ;
 જીવ અજ્ઞાણુ અને ઝાંખર, વળગાડે ત્યાં વળગે ખર. ૩૧
 કહે એમ બ્રાહ્મણ સહુ કોય, હાવે હરી કરે તે હોય ;
 એવે એક પંડિત આવિયો, બ્રાહ્મણ સહુને મન ભાવિયો. ૩૨

દોહરા.

સાથે સો વિદ્યારથી, મહા પંડિત પરમાણુ ;
 નિર્મળ નાગર નાત્યનો, સહુથી મેજ સુખણુ. ૧
 કાશીનો કહેવાય છે, ગ્રંથ ધણાનુ જ્ઞાન ;
 જાએ સમ્રાજે જીતતો, સમરથ બાસ સમાન. ૨
 દિગ્વિજયી સહુ દેશમાં, મોટુ નામ મુરાર ;
 ભરી સમા જ્યાં બ્રહ્મની, આબો! એણે દાર. ૩
 પાટણના પંડિત વિષે, સહુથી જે સરદાર ;
 મુરારજી તેને મળ્યો, નમન કંઈ નિર્ધાર. ૪
 આદર દીધો અતિ ધણો, પૂછી કીધી પેરચ ;
 કહો પધાર્યા ક્યાં થકી, મળપર કીધી મેરચ. ૫
 કહે પંડિત રહુ કાશિએ, વિદ્યા ભણ્યો વિશેષ,

- રાજ સભા રૂડી જ્યાં, પ્રીત્યે કરે પ્રવેશ. ૧
- પંડિત બોલ્યો પુરતણો. વડા તમે વિદ્વાન ;
ભાવ ક્યો છે ભૂપનો, મજે ન આપે માન. ૭
- કવિ પંડિત યુણવંત કો, આવે એની પાસ ;
કાન ધરે નહિ કોયનું, નિશ્ચે થાય નિરાશ. ૮
- અકલ કરી છે એહની, જોગી વશ રાજન ;
પડદામાં પેશી કરી, બોજો કરે ભજન. ૯
- ભુરકી નાંખી ભૂપને, એક મળ્યો અવધૂત ;
લાંછન કુળને બાગશે, કેશે લોક કપૂત. ૧૦
- કે' પંડિત કાશી તણો. કરિએ કાંય ઊપાય ;
જુગત વિના નવ જીતિએ, સર્પ સિંહને રાય. ૧૧
- ખરા ધારજે ખર્જીની, જીભે ચાટવી જેમ ;
રાજ સાથે રૂસલ્યુ, તમે જાંણ્યો તેમ. ૧૨
- છાંનો રહિ હું છળ કરે, કહોજ નહિ જો કાંય ;
સાર હરેજી સર્વનુ, હરો કરે તો હોય. ૧૩
- એકાંતે જઈ ઊતરે, વાડી આગળ વાસ ;
વેશ પાત્રી પર્વરે, પાખંડીની પાસ. ૧૪
- એમ કહાંતે ઊઠિયો, પંડિત કરી પ્રણામ ;
હાથર હાથે આપણ્યુ, કરશે સાર કામ. ૧૫
- વાડી આગળ જઈ વસો, વેપારાંતે વેશ ;

કોય પૂછે તેને કહે, દક્ષિણ માથે દેશ.	૧૬
અગ્રવાળ છઠ્ઠાએ અમે, વેદ ધર્મના વધારી;	
અહિ થોડા દિન ઉતરી, જનના સાથે જાણ.	૧૭
પંડિત સરવે પુર તણા, કરે નોતરા નિત્ય;	
સારા જાણી શેઠને, પુરણ રાખે પ્રીત્ય.	૧૮
સાંજે રાજા સંચર્યો, પાપાંડીની પાસ;	
સાંત કરીને શેઠને, પંડિત કરે પ્રકાશ.	૧૯
વળતી જાણ્યો વાણિયો, શ્રીકૃષ્ણ લાંબુ સાર;	
ચંદન સાથે યોજવા, હાથે પુજના હાર.	૨૦
પ્રેમે જઈ પામે નમ્યો, ભાવ ધરી ભરપૂર;	
ગદ ગદ કંઠે થઈ ગયો, જીવન જાણવું ગિર.	૨૧
ચંદનહાર ચઢાવિયા, શ્રીકૃષ્ણ સાકર સોય;	
વણિક વેગળા દેશનો, કળી સકે નહિ કોય,	૨૨
વેરી દુખી વેદનો, આંસુ આવ્યાં એમ;	
ભાવો ખૂચટ ખાપડો, પૂરણ જાણે પ્રેમ.	૨૩
જવન પાસથો જીવને, જાળવવા કોય જંગ;	
જાંચ હોય પણ નીચને, નરતે કરે નમન.	૨૪
એમ ધર્મ જાધારવા, પંડિતે કર્યો પ્રકાર;	
જુગતે જોગી આગળે, ચિનય કર્યો બહુવાર.	૨૫
વંદન કીધું વાણીએ, વિધિથી ધણો વિવેક;	

- કોમળ વચ્ચે કરગરે, ઉપમા કહે અનેક. ૨૬
- આવો કે એસો હવે, બહુ પ્રેમીછું આપ ;
ભક્તિ ભાવ તુજને બલો, પૂરથ કોય પ્રતાપ. ૨૭
- વધશિ કહે રહુ વેગળો, દક્ષિણ દ્રાવડ દેશ ;
સાચા સાધુ શોધતો, કરતો કર હમેશ. ૨૮
- જ્યાં જ્યાં તીરથ જાતરા, જ્યાં હોય જોગીજન ;
તમ સરખા ત્યાગી મળે, માંને માં મન. ૨૯
- .. જાતોતો હું જાતરા, પાટણ જ્યાં પરભાસ ;
સાચા તમને સાંભળ્યા, આંખો આંહી પાસ. ૩૦
- મોટા ગુરુ મુજને મળ્યા, ત્યાગી છે તમ તોલ ;
જોગી મન રીઝ્યો ઘણો, સુણી શેડના બોલ. ૩૧
- પોતાના ગુરુ પૂજતાં, જોઈ રીઝ્યો રાજન ;
ભેડ્યો તેને બૂપતિ, મંડો લાગ્યો મન. ૩૨
- પરદેશી મજ પંથનો, સાચો હરિજન શેડ ;
એવી પ્રીતિ આપણી, ઠીક રહે નહિ ઠેક. ૩૩
- કહો શેડ ક્યાં ઉતર્યા, સુ છે તમારા સાથ ;
આવો બોવન આપણે, હેતે ઝાડ્યો હાથ. ૩૪
- આવાને ખે જણુ નમી, ગયા રાયને ઘેર ;
એકાંતે ઉતારિયો, બૂપે ઉત્તર ભર. ૩૫
- વાણોતર વિદ્યારથી, સરવે આબ્યા સંગ ;

રાજ ભોવન માંહિ રહ્યા, ઉગટ વાધ્યો અંગ. ૩૬

ઓપાઈ.

શેઠ સકળ ગુણવંતા સાર, ભારે વિદ્યાનો ભંડાર ;
 રાજ નીતિની જાણે રીત્ય, પુરપતિ સાથ ઘણી થઈ પ્રીત્ય. ૧
 રાત દિવસ તે ભેળા રહે, કથા ધર્મની મુખથી કહે ;
 બહુ આચરણ બકિત બંધુ, હેતે મન મહાપતિનું હર્ષુ. ૨
 દાસી એકને લાલચ દોધ, સાચુ કરજ કર્ય તુ સિદ્ધ ;
 કરે રાય તે કેળે રોજ, મળશે તુજને સારી મોજ. ૩
 વચન તણો રાખે વિશ્વાસ, ઇશ પુરશે તારી આશ ;
 સિદ્ધ મળ્યા પછિ શું આચરે, કેવુ ભજન શુ ભોજન કરે. ૪
 સમસામાં દાસીએ સાર, કહ્યો શેઠને સર્વ પ્રકાર ;
 વાત કહીને ગઈ વેગળી, મતલબ સર્વ શેઠને મળા. ૫
 એક દિવસ બેઠા એકાંત, ભૂપતિ કે હવે ભાગો ભ્રત ;
 કહો ગુરુ એ તમને શું કહ્યું, અમથી જ્ઞાન અધિક ને થયું. ૬
 વસ્તુમાં જો વેહરો હોય, સાચુ કહી સમજાવો સૌય ;
 શેઠ કહે સાંભળજ રાય, જાપ ગુરુનો કહ્યો ન જાય. ૭
 મર્યાદા મોટી ત્યમ મટે, ગોખ્ય મંત્ર કહેવો નવ ઘટે ;
 પ્રથમ જો કેહશે પુરપતી, વળતી કેવાશે મુજવતી. ૮
 કહે રાજ લાઘ્યે કયમ નામ, શમ દીધાછે શાલિંગરામ ;
 એ ઓલંઘી જો ઉચર, નિશ્ચય નરક વિષે સંચર. ૯

વણિક કહેછે એવાં વાત, સમશામાં કહેવાં સાક્ષાતઃ ;
 ચતુર હોય તે ચિતમાં ધરે, મૂરખતા મનમાં ના ઠરે. ૧૦
 કહે રાજા સમશામાં કહો, દયા કરીને સંશય દહો ;
 શેઠ કહે યુદ્ધ શિવનો ધર્મ, મહાપતિ સમજી લેજો મર્મ. ૧૧
 ગોપ્ય વસ્તુ ઉઘાડાં ગાઉ, તો તો યુદ્ધનો દ્રોહી થાઉઃ
 માટે કુલુલ સમશા માંય. કહેતાં ન રહે અંતર કાંય. ૧૨
 સાવધ ન થઈ સાંભળ રાય, ગભ્ય પંચમાં એક ગણાયઃ
 જીવંતી બીજી સાંપડે, શાંણા નરને સમશા જડે. ૧૩
 જીવંત કરવો બેનો જોગ, ભાવ ધરીને કરવો જોગઃ
 સરસ કહ્યો ગીતાનો સાર, ભક્ષણથી પામે ભવ પાર. ૧૪
 શેઠ વચન એવાં સાંભળી, ગયું બીમ નૃપનુ મન ગળી ;
 મળતુ સુણતાં માંયુ મન, રીઝીને બોલ્યો રાજન. ૧૫
 સમશામાં હું સમજ્યો સહી, દિવ્ય વસ્તુ પૌવા ને દહિઃ
 સુંદર એ ગીતાનો સાર, વિરલા જોગી લહે વિચાર. ૧૬
 પંડિતને મેં પૂછ્યો અર્થ, વિતા જાણ્ય તે બોલ્યા વ્યર્થ ;
 તત્ત્વ વાત જાણોછો તમે, ભણ્યા ગણ્યા તે ભૂતાં ભમે. ૧૭
 રીઝ્યો શેઠ ઉપર એ રાય, મનમાંહી આનંદ ન માય ;
 દાતા થઈદીધા લખ દામ, ગજ ઘોડાને આપ્યુ ગામ. ૧૮
 શેઠ ઉપર બહુ વધ્યો સનેહ, જીવ એક ને જીવ દેહ ;
 પૂવા દહીનો કરે પ્રયોગ, રાજાને બહુ વાધ્યો રોગ. ૧૯

દિન દિન પ્રત્યે આતાં વધી, શરદી રાય શરારે વધી;
 આરોગે તે ન પચે અન્ન, જાડૂ ફુગ્ગ પાંચે રાજ્યંત. ૨૦
 શેઠ વચન જોલ્યો તે સમે, તત્ત્વ રાય સાંભળજ્યો તમે;
 ગુરૂથી પાંખ્યા ગીતા સાર, લક્ષ્યા નહિ પણ ભેદ લગાર. ૨૧
 તેથી ફુગ્ગ પાંમોછો તમે, જાડૂ ફુગ્ગ થાશે દહિ જામે;
 સિદ્ધ લહેછે ગીતા સાર, પરમ ભેદનો ન લહે પાર. ૨૨
 ભેદ સમજ વિન બહુ ન થાય, જીવિતિ વિના જીવથી જાય;
 અમને ગુરૂ મળ્યાછે એક, બાળ્યા તેણે ભેદ અનેક. ૨૩.
 પૈથ વચન પર વાધી પ્રત્ય, રાજા કહે કહો સધળી ગીત્ય;
 પ્રધાન થઈ મુજ પાસે રહો, સાચી વાત સર્વથા કહો. ૨૪
 શેઠ કહે સાંભળ જો રાય, કયન ભેદનુ જો કેહેવાય;
 દહિ પૌવા એ મોટો દેવ, સારી તેની કરવી સેવ. ૨૫
 મરિયાંને મીઠું બે મળે, કંકત દેવનો એથી કળે;
 વિરલાજન એ જાણે વાત, સત્ય ભેદ બળિયા સાક્ષાત. ૨૬
 રાજા રીઝ્યો રૂદયા સાથ, પ્રધાન મુદ્રા આપી હાથ;
 ગુરૂ બરાબર મનમાં ગણે, શેઠ કહે તે સધળી મુણે. ૨૭
 ગુણી શેઠ ભૂપતિને ગમે, રાત્ર દિવસ આનંદ રમે;
 વિદ્વાનોને વાર્ધુ મુખ, દૂર થયુ અંતરનુ દૂખ. ૨૮
 સિદ્ધ થયુ અરધુ શુભ કામ, હૈયા માંહે આવી હામ;
 મરી મિઠાનો મોટો ગુણ, દૂર થયુ જો ફુગ્ગ દારણ. ૨૯

એથી રાજા રોઝ્યો ખણું, તન નીરોગિ થયુ તે તણું ;
 કહે વણિકથુણ શાંણા રાય, ગિતા બિદથી કુખ કુર થાય. ૩૦
 પણ જો જાંણે સધળો સાર, તો તો સૂખ તણા નહિ પાર ;
 કહણ કામ એ સેહ નથી, મોટા સિદ્ધ મરેછે મથી. ૩૧
 મનથી તારી મરજી હોય, કહણ વાત સમજાવું તોય ;
 પુરપતિ કહે આ પ્રીય પ્રધાન, મહસ તુજને આપુજી માન. ૩૨
 બહાલ થકી સધળુ વિસ્તાર, સમજાવી દે સધળો સાર ;
 વણિક વદે એ ભારે વાત, જાય અમેથી ખાશી જાય. ૩૩
 બિદ માત્ર એ મનથી કહ્યા, હજી હજારો બાકી રહ્યા ;
 ઉઠ્યો પ્રધાન કહીને આમ, મકલાતો ચાલ્યો મૂકામ. ૩૪
 પુસ્તક સધળા શાસ્ત્રો તણાં, ઘેર થકી લે આવ્યો ધણાં ;
 કોડ થકી ઢગલો ત્યાં કર્યો, દેખી તે રાજા તો ડોંપો. ૩૫
 કહે પ્રધાન શીખો જો સહુ, તો તો જાંણો બિદજ બહુ ;
 રાજા કહે રાજીધું અમો, તનમનથી શીખવજો તમો. ૩૬
 વસુધાપતિ જાંણે વશ થયો, શેઠે શબ્દ એક સાંભે કહ્યો ;
 ગીતા સાર તણા આ ગ્રંથ, પૂર્ણ બિદનો બાખ્યો પંથ. ૩૭
 રૂઝ ઘટે કાંય બણવું રાય, બણ્યા વિના નવ બિદ જણાય ;
 શિખવુ તમને ગ્રંથો સહુ, બોધે બુદ્ધિ વધશે બહુ. ૩૮
 વિક્રમ સરખા થાશે વળી, નર કરશે કીર્તિ નિર્મળી ;
 બ્યાકણ આદિક વિદ્યા વેદ, બહોતરે બણાવું બિદ. ૩૯

રાજા કહે બહુ રૂક કહ્યું, મન મારે ભણવાનું થયું ;
 આજ થકી આરંભુ અમો, તત્ત્વ ગ્રંથ શીખવજો તમો. ૪૦
 પંડિત શેઠ પહેલુ સાર, શિખવ્યુ વ્યાકરણ સર્વ પ્રકાર :
 બિજા ગ્રંથ ટીકાના બહુ, ભાવ્ય પ્રજ્ઞંત ભણાવ્યા સહુ. ૪૧
 ચતુર ભૂપને આરે વેદ, ભગી પેરે ભણાવ્યા ભિદ ;
 વળતાં સર્વ વૈદનાં અંગ, ઉપનીષદને સર્વ ઉપાંગ. ૪૨
 સર્વ પુરાણો સહુ ઇતિહાસ, બહુ ભણતાં થઈ બુદ્ધિપ્રકાશ ;
 જુગતિ શીખ્યો જ્યોતિષતણી, ભારે ગ્રંથો લીધા ભણી. ૪૩
 અભૂગોળ એ શીખ્યો ખરું, પોગળ સધળું નાહું પર ;
 રીતિરસાયન આદિ અનેક, વૈદ્યક વિદ્યા સહિત વિવેક. ૪૪
 ગાંધર્વ વિદ્યા શીખ્યો ગાન, શિલ્પ શાસ્ત્રનાં સહસ્ત્રવિધાન ;
 ધનુર્વેદ જોયો થઈ ધીર, વસુધા ધીર થયો વડવીર. ૪૫
 રમૂતિયો સર્વ મિમાંસા સાંખ્ય, ઉઘડી વિદ્યા રૂપી આંખ્ય ;
 પાતાંજલની શીખ્યો પેર, જોગ જુગતિ જાણી નિજ ઘેર. ૪૬
 ન્યાય શાસ્ત્ર જોતાં નિદાન, પ્રકટ્યુ પૂર્ણ પદારથ જ્ઞાન ;
 ઇન્દ્રિય કર્તા એકજ લલ્લો, ગપો જ્ઞાનનો સંશય ગયો. ૪૭
 ગીતા કેરે જાણ્યુ જ્ઞાન, ધૂળ્ય મળ્યુ બાવાનું ધ્યાન ;
 પોખંડીનું જાણ્યુ પડ્યુ, જ્યારે જ્ઞાન જયારથ જડ્યુ. ૪૮
 અહો આવડી મારી ભૂન, જોગીએ કાંધો જડુદ્ય ;
 વગર ભણ્યો હું વણુશી ગયો, બોધ તુરંત બાવાનો થયો. ૪૯

મૂઠ સરિખો મુજને કપો, અન્ય ગરિણનો શો આશરો;
 ઉત્તમ ભાગ્ય અમારૂં આજ, શેઠ મળ્યા તો સરિયાં કાજ. ૫૦
 આંજી અંજન સમજણ તણુ, એક મટાડ્યું અંધાપણુ;
 ધિકારવા સરખો શો ધર્મ, મેં પાળ્યો નવ સમજ્યો મર્મ. ૫૧
 વણિક રૂપ થઈ આબ્યા બાસ, પૂર્વ પુણ્યનો થયો પ્રકાશ;
 પાખંડીથી કીધો પરી, હવે સર્વ મનનો મળ્યો હરો. ૨૫

દોહરા.

પંડિતને પાયે નમ્યો, ભૂપતિ જીલટ ભર ;
 મને મહાજન ગુરૂ મળ્યા, મોટી કીધી ઝર. ૧
 કોણ દેશ સાચુ કહો, નામ સહિત નિજ નાત ;
 આ પુરમાં ક્યમ આવિયા, વેશ વણિક વિખ્યાત. ૨
 વણિક તમે નથિ વિપ્રહો, મેં પરખ્યું પરમાણુ ;
 કૃપા તમે જ્યારે કરી, જરૂર થયો હું જાણુ. ૩
 તમ પરતાપ ત્રિલોકનું, જ્ઞાન થયુ ગુણવંત ;
 જડતા ટાળી જીવની, જીધડ્યાં નેત્ર અનંત. ૪
 મળ્યા ન હત જો ગુરૂ તમે, વસમુ થાત વિશેષ ;
 પાખંડીના પંથથી, ડૂબત સઘળો દેશ. ૫
 પંડિત કહે ધન નરપતિ, શુભ થઈ બુદ્ધિ વિશાળ;
 સાચો ધર્મર છે સદા, પરમ ધર્મ પ્રતિપાળ. ૬
 કટમ સહિત રહુ કાશિએ, મારૂં નામ મોરાર ;

- નાત્ય અમારી નાગરી, વિદ્યા-વિમળ વિચાર, ૭
 ભક્તી સભા જ્યાં ભૂપતી, જઈ ત્યાં પાંચો જીત્ય ;
 આઠામે આવી ચઢ્યો, પૂરણ રાખી પ્રીત્ય. ૮
 પાટણ કેરા પંડિતે, મને કહ્યો તુજ મર્મ ;
 પડ્યો ભૂપ પાખંડમાં, ધુળ્ય મળ્યો સહુ ધર્મ. ૯
 રક્ષણ રૂડા ધર્મનુ, કરે નહીં જો રાય ;
 વર્ણાશ્રમ વણસે વળી, વીતંડ થઈ વહી જાય. ૧૦
 મંત્ર વિચારે માહરે, કરવા પર જીપકાર ;
 વેશ કર્યો છે વૈશનો, સમજવાને સાર. ૧૧
 છલ ઝીતાએ છલવડે, કાંટે કાંટો જાય ;
 તને પાપથી તારવા, એ કીધો જીપાય. ૧૨
 બુપ કહે બહુ થયુ, પાવન કીધુ પૂર ;
 દુર્યુણ મારા દેહના, દેખી કાઢા દુર. ૧૩
 દહીં પૌવા એ દેવતા, ગીતા કેરે સ્થાન ;
 ધામ્ય પેલુ થીરે કરી, દઢ કરી આમ્ય ધ્યાન. ૧૪
 વળતી વીણા શીખવી, ભાખ્યો સઘળો ભિદ ;
 શુદ્ધ સ્થાન સાચુ થયુ, વાંચી જોયા વેદ. ૧૫
 અર્થ જાણ્યો મેં આપથી, તમ પરતાપે તાત ;
 ગુરુ સહુ ગુરુ પડ્યુ, વશી રહે શતવાત. ૧૬
 બાધ વધા બાવા તણો, મેં જાણ્યો રૂપિરાજ ;

- વેદ અર્થ જાણ્યા વિના, કોઈનું ન સરે કાજ. ૧૭
- પરંપરા પાળેડની, પ્રકટી ક્યાંથી પ્રાપ્ત;
- કહો મુજને કરણા કરી, જ્યો સંશય જાય. ૧૮
- પંડિત કહે મુખ્ય નરપતિ, -હૃદયે રાખે રાય;
- જુડી અંધ પરંપરા, જગમાં ચાલી જાય. ૧૯
- પેટ કારણે પાપિયા, ખરે કરે પાળેડ : "
- રાજા પરજા છેતરે, દે કુણુ તેને દંડ. ૨૦
- અળ પૂજે પાળેડને, ખરે ખુશી નવ થાય;
- ધન દારો સુત ધંખના, લાલચમાં લેવાય. ૨૧
- એક ભમાયે આદમી, ભાળા બહુ ભરમાય;
- જુઠાને જાણે નહી, આખરે કુખીઆ થાય. ૨૨
- ધર્મ ધુરંધરે દહ થઈ, સાંભળજે દૃષ્ટાંત;
- વીરતારી કહુ વારતા, ભાગે તારી જ્ઞાંત. ૨૩
- ભુવે વખાણુ ભુતને, ઊપમા કહી અનેક;
- એક આંધળે ઊર ધર્મ, ક્યો ન કાંચ વીવેક. ૨૪
- તે બેઠો તરવરે તજે, વળીયો ત્યાંય વંટોળ;
- ખડ ખડ શબ્દ થયો ખરો, ધુળ ઊડી ધમરોળ. ૨૫
- તરત નાશીયો ત્યાં થકી, તનમાં પડીયો ત્રાસ;
- ભય પાંખેયો તે ભાળીયો, મુખે ન માયે સાસ. ૨૬
- ખોલાય નહી બે ધડી, વદી સકે નહી વાત;

ઊંચેયો બીજો આંધળો, બય પાંખે ક્યમ જાત. ૨૭
 વળતી તેણે વારતા, કહી બીજને કાંત; ૨૮
 વસે ભુત એ વૃક્ષમાં, પાડ્યાં તોડી પાત. ૨૯
 આવા દોડ્યુતુ અરે, કડ કડ કરેતુ દંત; ૩૦
 આળ્યો નાહત આ સમિ, આણત મારો અંત. ૩૧
 બીજો અંધ બાનો ઘણો, જણ એ નાહા જાય; ૩૨
 તેણે પણ ત્રાણે મળ્યો, કંપે તેની કાય. ૩૩
 બય પામીને તે બમ્યા, ભયો ભુતનો વૈભ; ૩૪
 અંધ ઘણા એકેકથી; અમથા બરમ્યા એમ. ૩૫
 ને વરતુ જણશે નહી, મુદે ન મળે મુળ; ૩૬
 એ મહુ અંધ પરંપરા, અંધા કરે કલ્પત. ૩૭
 અસત્ર થકી તે આજ લગી, પાળે આણી પ્રીત્ય; ૩૮
 દુખ પામે પણ નાડગે, રતી નાછોડે રીત્ય. ૩૯
 જુઠઠ સાચ જાણના વીના, મુરખ માને મંત; ૪૦
 એવી અંધ પરંપરા, જાણે સમજુ જંત. ૪૧
 આંખો વાળે અંધને, પૂછી લીધો પાર; ૪૨
 એક એકથી આગળે, ઠેઠ બતાવ્યો દાર. ૪૩
 મુરદાસ કહે સાંભળી, વડી ભુતની વાત; ૪૪
 વિચાર કરતાં વૃક્ષમાં, એક થયો ઉત્પાત. ૪૫
 કે પંખી કે પવનથી, શબ્દ થયો બહુ સોર; ૪૬

- ભૂત લહી ભય પામિયો, જગર દીકું જોર. ૩૭
- ડર પામીને દોડિયો, પડતાં ક્યો પુકાર; ૩૮
- જગત સર્વ જોવા મળ્યું, એદિશ આજી હાર. ૩૯
- સાચુ એ સમજ્યો સહી, જ્ઞાતિ તામે ભૂત; ૪૦
- અંધે અંધ અનેકમાં, તેવું તૂટે દૂત. ૪૧
- વેદ સાર જાણ્યા વિના, નિશ્ચય ન લહે કોથ; ૪૨
- આવા બહુ આવા ફરે, જુઠા ઠગ સહુ જોમ. ૪૩
- કલિપત વાતો કેટલી, આ જગ માહિ અપાર; ૪૪
- ગપના ગ્રંથ થયા ઘણા, પંથ તણો નહિ પાર. ૪૫
- પંથ પંથ માંહે પડ્યા, વાદે વદતાં વેર; ૪૬
- એક બિજની ઊપરે, જોતાં આવે ઝેર. ૪૭
- એસા તાણ્ય કરે ખરી, લડી મરેછે લાખ; ૪૮
- અંતરમાં આશા ધણી, ઊપર યોગે રાખ. ૪૯
- એક એકના દેવને, તુચ્છ ગણેછે તેહ; ૫૦
- ભેદ પડ્યા જગવાનમાં, અચરત મોટું એહ. ૫૧
- બધો દેશ બગડી ગયો, સહુમાં રહ્યો નસંપ; ૫૨
- જુઠ્યે જુઠ્ય વધી જતાં, જરા મળે નહિ જંપ. ૫૩
- મતવાળા મમતા કરે, વર્ણ વર્ણ વિરોધ; ૫૪
- કર્તા ઈશ્વરના કહે, સાચો કરે ન શોધ. ૫૫
- પરપંચે ધન પારકું, હરવા કરે હમેશ; ૫૬

ઉપર હીસે ઊઠવા, વિધવિધ ધારે વેશ. ૪૭
 જાણે જાદુ જોવને, બાત્રાં બાત્રાં બુત; .
 જુટી ઓપધ બહુ કરે, એ મોટા અવધુત. ૪૮
 યુમ રહે યુક્ત કરી, ખાણુ છાંનુ ખાયા;
 અબ નથી આરોગતા, જગમાં એમ જાણાય. ૪૯
 કરે કપટથી કિમિયા, કહુ તે ધરજે કાંત;
 જુડી સર્વ જુકિતઓ, મહિપતિ સાચુ માન. ૫૦
 ધુણામાં રાગે ધરી, છલ સહુ છાંણાં માંય;
 પારાનો પરપંચ છે, કરે નવુ નહિ કાંય. ૫૧
 ચોપાઈ.

સાચુ સોનુ હોએ ચોપ, કરે છાંણુ ના જાણે કોય;
 તેવુ પત્રુ ત્રાંખા તણુ, જુટી રસમાં બોળે ઘણું. ૧
 મૂકે તેને ધૂણી માય, તે છાંણાને કામે ત્યાંય;
 બધુએ છાંણુ જ્યારે બળે, સાર ત્યાં સોનુ નીકળે. ૨
 કરે કિમિયા એવો એમ, તરત બને જોઈ બોળા તેમ;
 પારો આંદો પોતે ભરી, ઉપર આંચ અગ્નીની કરી. ૩
 રહે આંદાને પારો જાય, રૂપ એમ બતાવે રાય;
 મીણુ કોથળી મજબુત કરી, જટા માંહી બાંધે જળ ભરી. ૪
 નીચુ શીશ નમાવે જાંય, પુરત થાય ગંગાજળ ત્યાંય;
 એમ જુગતિયો કરે અપાર, સાચુ સહુ માને સંસાર. ૫

પાર વતા એવા પરપંચ, શાંણા કોયક જાણે સંચ;

પ્રકટે પૂર્ણ પદારથ બોધ, સૃષ્ટિથી કર્તાનો શોધ. ૬

કોયનો વાલ્ય તે કયમ જાય, જો એ જાણુ જથારથ થાય;

રાંજયો એમ સાંભળી રાય, પંડિત ગુરુને લાગ્યો પાય. ૭

સંશય મારો શર્વે ગયો, લૌકિક વૈદિક મારગ લયો;

અચરત એક સિદ્ધમાં એહ, અન્ન વિના કયમ રાખે દેહ. ૮

પંડિત કે એ સર્વ પ્રપંચ, શોધી જોજો એનો સંચ;

કાંચ પંચ કેરીછે કાય, રુદ્ધ વિચારી જોજો રાય. ૯

અન્ન થકી ઉપજેછે દેહ, અન્ન નહિ જીવેછે એહ;

અલ્પ કરેછે અન્નાહાર, વધ કરવા કોઈઈ દ્રવિકાર. ૧૦

સાથે પ્રાણ સમાધિ કરે, જમે ભક્ષ જ્યારે ઉતરે;

નરાહાર ચાલે નહી કોય, જીવંતી વીચારી સર્વ જોય. ૧૧

કપટી છાંતુ ભોજન કરે, ફેગટ કંદ કરાને કરે;

સમરાસર ભંગા એમ કરી, વેચ કરે વાદી વાધરી. ૧૨

મુખ્યા લોક લહે નહી મર્મ, પાપકાંડોનો પાળે ધર્મ;

વેદ ધર્મથી પૈર વાંજેચ, દીસે ધૂત્તા દેશે દેચ. ૧૩

છ દર્શનથી છનુ થયાં, ગાંધે ગાંધે ફેલી ગયા;

ઉપ દર્શનથી પંથ અનંત, સર્વે થઈ પૂજારે સંત. ૧૪

પરમેશ્વર થઈ કો પૂજય, ગુણ તેના શેવક બહુ ગાય;

કુતીયાંનું કુતી લે દામ, ધનથી ખાંધે સારાં ધામ. ૧૫

સુખ કરીને રાજે ગ્રંથ, પેચે સર્વ ચત્રાવે પંથ;
 માટે તું માને મહીપાળ, કપટી વેશ કરે વીકરાળ. ૧૬
 જોજો છાંનો તુ ત્યાં જઈ, જુઠો ખેઠો જોગી થઈ;
 જુઠાને વચને જે વળ્યા, ટેક તજ સાચાથી ટળ્યા. ૧૭
 પાંચે નહી તે નર પરલોક, સત્ય વીના કાંઈ ન ટળે શોક;
 બાજીગર જૂઠ ખેલે બહુ, જાંણે તેને જુઠું સહુ. ૧૮
 દેહ જીવનો દીવ્ય વિચાર, કપટ તજ ભજવો કરનાર;
 સત્ય દયા એ સાચો ધરમ, પાળે તે પાંચે પદ પરમ. ૧૯
 હંસ તણી બુદ્ધી જો હોય, પય પીચેને ત્યાગે તોય;
 કપટી કાગ તણો સંગ કરે, હંસ તણી બુદ્ધી તે હરે. ૨૦
 સંગ સરીખા લાગે રંગ, કદી ન કરવો કપટી સંગ;
 પંડિત વાણી કરી પ્રમાણ, ઝાંઝુ રાજ સમજ્યો જાંણ. ૨૧
 દોહરા.

સાચી વાતો સાંભળી, રદ વિચારે રાય;
 જોગીને જોવો જઈ, ખલ કઈ પેરે ખાય. ૧
 રાત્ર સમે રાજ ગયો, વળતી પત્તી વેશ;
 કાજો ઝોડ્યો કાંબળો, લોક ન જાંણે લશ. ૨
 જોગીની પાછળ જઈ, વૃક્ષ પછાડી વીર;
 છાંનો બુપ છપી રહ્યો, ધારણ રાખી ધીર. ૩
 એવામાં આવી મળ્યા, એના પેલા ચાર;

- મિજન લાલ્યાં ભાવતાં, આપ્યો અભાહાર. ૪
- જુગતે તે જિગી જમ્યો, નીર્મળ પોષુ નીર; ૫
- ભિદ લહી ભુપે ગણ્યો, પાંખડીનો પીર. ૫
- હુકો આપ્યો હેતથી, સાધક ચાલ્યા સોય; ૬
- રાજા તે પાછળ રહ્યો, કળી ન સક્યો કોય. ૬
- હામ જોઈને ઠગ તણ્યો, ગયો રાય નીજ ધેર; ૭
- કળાજોઈ કપટી તણ્યો, પંડીતને કહી પેર. ૭
- ભુપ કહે મેં ભાળીયું, જોણે ખાધુ અન્ન; ૮
- એ ઠગવાને આવડ્યો, જુહો જિગી જન. ૮
- સાધક રેછે શરમાં, ચેત્રા એના ચાર; ૯
- અવરાવેછે એ ખરા, ઠીક લલ્લો મેં હાર. ૯
- વસે ધર્મશાળા વીષે, વીધવાધ ધારે વેશ; ૧૦
- ઠગ જાશે સહુને ઠગી, સંશય નહીં લવલેશ. ૧૦
- ધન જો કોઈ જોઈને ધરે, પૈશા ખાવા વાસ; ૧૧
- લેનારા એ લોકનો, વસે શરમાં વાસ. ૧૧
- પંડીત કે વળી પારખુ, રાજા જોને રોત્ય; ૧૨
- ગણીકાને ત્યાં મોકલો, જોવા ઇંદ્રી જીત. ૧૨
- રાજા કહે રૂડુ કહ્યું, ત્યાગીનો જોઈ તોલ; ૧૩
- ભાગવશે જો ભામિની, પછે જણાશે પોત. ૧૩
- તેડાવી તણે સમે, એવી ગુણકા એક; ૧૪

- કળાવંત તે કામિની, ટાળે સહુનો ટેક. ૧૪
- તાળ તાનને રાગના, ભેદ ભણી બહુ બાલ્ય;
મહિપતિએ તે માકલી, રૂડી પડતાં રાલ્ય. ૧૫
- રથ બેસી રામા મધ્ય શ્યાળ કરી અંગાર;
બાવો બ્યાં બેઠો હતો, બર્ધ ત્યાં કર્યો બુહાર. ૧૬
- કે બેગી તુ કોણે, કચમ આવી શું કામ;
કેના ધરની કામિની, નિશે લેતુ નામ. ૧૭
- પ્રેમ બોલી પ્રેમદા, નગર ગ્રેહની નાર;
કરવા દર્શન કારણે, આવી હું આ ઠાર. ૧૮
- અવણે તમને સાંભળ્યા, મોટાએ મહારાજ;
વચનતણી સિદ્ધી વડે, કરે લોકનાં કાજ. ૧૯
- પ્રીત કરી પાયે નમી, પગે પરસિયા પાણુ;
અંદન યોળી સિદ્ધને, વદે મધુરી વાણુ. ૨૦
- પરકુખ્ખંજન છો પ્રભુ, પરમારથ પર પ્રીત;
સુખકારી સંસારના, રૂડી તમારી રીત. ૨૧
- કુખિયાંના કુખ ટાળવા, વિચરો દેશ વિદેશ;
સમદ્રષ્ટિ સહુ ઊપરે, નીચ ન ઊંચ નરેશ. ૨૨
- દયા કરોછો દીનને, સુખના દાતા સંત;
દર્શનથી દેદારનાં, નીચે પાપ અનંત. ૨૩
- એમ કહી અખળા નર્મી, નિર્મળ થઈને નાર;

જુહી મોરો જીવતિએ, અરપી એણે ઠાર. ૨૪

દામોદરની દોકરી, પરણીછું પુરમાંય ;

શીવચંદ છે સાસરો. કમી નથી ધન કાંય. ૨૫

ભર્યા ઘણા ભંડારછે, માહિ ઘણો છે માલ ;

ભાત્ય ભાત્યની છે ભત્રી, રૂડી સર્વ રસાલ. ૨૬

સાત એકછે શેક્યનું, તેને છે સંજ્ઞાન ;

મૂરખ પરછે માહરો, મુજને ન મળે માન. ૨૭

એ માટે આવી અહીં, કરાણા કરો કૃપાળ ;

ફુલ ટાળો મુજ દોતનું, બાત આપો બાળ. ૨૮

કહો તમે તે હું કર, સ્વામી સેવા સાર ;

વળી કહો તે વાવર, બારે ધન ભંડાર. ૨૯

અજર કર નહિ આપને, અરપુ તન મન ધન ;

સત પાણુ એવક થઈ, બારે કર ભજન. ૩૦

વચન તણે વચ થઈ રહું, વિધિએ પાણુ વરત ;

એક પુત્ર આપો મને, કો તે કર તરત. ૩૧

દગે વિચાર્યું ઠાકછે, માગિતીનું છે મન ;

સંગ કરે સંતતિ થશે, ધૂતી લઈશું ધન. ૩૨

તેણે ત્યાં જોતી કરી, વિનતા સંગ વિહાર ;

જોઅનવંતો જોમને, જોગી રમિયો જર. ૩૩

પુત્ર થશે ઓ પ્રેમદા, આળ્ય નિત્ય અમ પાસ ;

કાચ ન જાણે કામિની, રાતે રમશું રાસ. ૩૧

વાર કહિ વિનતા વળી, ગઈ પોતાને ઘેર ;

પરભાતે પોતે કહી, પુરપતિને સહુ પેર. ૩૫

રાજા પંડિત ખે રહી, વળતી કર્યો વિચાર ;

ધૂતા ધન લેઈને જશે, એલા ઓના ચાર. ૩૬

ચોકી મુકો ચોપથી, પકડી લાધા પાંચ ;

ખુચી લોધુ ધન ખરે, અતી દેખાડી આંચ. ૩૭

કપટીને કાઢયા કહી, કર્મ દેશયી દૂર ;

ધર્મ થાપિયો દૃઢ કરી, નરપતિ બાંધ્યુ નૂર. ૩૮

પંડિત સહુ તેડ્યા પછી, પ્રેમે લાગ્યો પાય ;

કરગોડિ રાજા કહે, કહો હવે ક્યમ થાય. ૪૦

ધૂતારાના બોધથી, હું ચૂક્યો છુ ધર્મ ;

સાચાને સેવ્યા નહિ, કોટે બાંધ્યુ કર્મ. ૪૧

ચિક ચિક તેના ધર્મને, ઉત્તમને અપમાન ;

દોષ નહિ વિદ્રાંતે, દાન કરી સન્માન. ૪૨

બગુચાં વચ્ચ કરે બલા, ભાખલ થઈ ગયા ભેખ ;

કહ્યું કર્યું કિમ્મત વિના, રહી ન અક્ષલ રેખ. ૪૩

વેદ ધર્મથી હું વચ્ચો, લલ્લો ન ભેદ બચાર ;

પંડિતને પ્રેરણ કરી, રૂં આલ્યો કરતાર. ૪૪

અંચ ભણાવ્યા અતિધણા, વળી વિચાર્યા વેદ;
 ભારે ભુલ્ય મરી ગઈ, ભણો જણાયો ભિદ. ૪૪
 પાખંડીના પંચથી, પેલુ કીધું પાપ;
 કરજોડીને કરગર, મુજને કરજ્યો માપ. ૪૫
 પ્રાયશ્ચિત કરવું ઘટે, શુધ કરી સંસ્કાર;
 ઊપવીત બદલુ આ સમે, નીશે તે નીધાર. ૪૬
 મંત્ર કરાવ્યો પંડીતે, સર્વ પ્રકારે સાર;
 પવિત્ર થઈને પુરપતે, આપ્યાં દાન અપાર. ૪૭
 ગજ ઘોડા રથ ગાયનાં, દીધાં બુધી દાન;
 અન્ન વસ્ત્ર ધન આપીયાં, સર્વેને સન્માન. ૪૮
 જન્યકને જુગતે કરી, આપ્યાં દાન અપાર;
 વસુધામાં વાંચ્યો ઘણો, જેનો જસ વીસ્તાર. ૪૯
 વીદ્યાશાળાઓ વળી, યાપી ગામો ગામ;
 અન્ન છત્ર ઉત્તમ કર્યો, ધર્મશાળનાં ધાંમ. ૫૦
 નાના વીધીએ નરપતે, સઘળે કર્યો નવાંણ;
 પ્રજા કહે ધન પુરપતી, વીધ વીધ કરે વખાંણ. ૫૧
 દીધાં સર્વે દેશના, પ્રાણીને ભાજન;
 દુગ્ધ ટાળે દુખીયા તણાં, આપે સહુને અન્ન. ૫૨
 વીદ્યા ધણી વધારવા, દે પંડીતને દાન;
 ભીમ વાંચ્યો છે ભાજરી, ગાય મુણીજન ગાંમ. ૫૩

એક સમે આનંદમાં, બીમ ભણ્યો બુપાલઃ
 પ્રીત્યે પંડિત જંગને, પૂછ્યાં પ્રશ્ન રસાલ. ૫૪
 શ્રી વીદ્યાન કૃપા કરી, સહુનો સાચો ધર્મ;
 કેમ પેરે કરવું ઘટે, મને બતાવો મર્મ. ૫૫
 વર્ણુ અમને વરતવું, સત ધર્મ શી રીત્ય;
 માંતવ મારા દેશના, પાળે પુરણ પ્રીત્ય. ૫૬
 પંડિત કે' સુણ્ય પુરપતી, કહુ તે ધરતે કાન;
 સાર ધર્મ ગૃતીમાં કહ્યો, મનુ વચનો તું માન. ૫૭
 હથેલી ખોળે આપના, રાકજ રૂડી રીત્ય;
 નરખોળે નીજ ધર્મને, પુરણ આણી પ્રીત્ય. ૫૮
 પ્રાણીને પરલોકમાં, રક્ષણનો કરનાર;
 ધર્મ સહાય થશે ધણી, વસમી વેળે વાર. ૫૯
 માંતવના મૃત્યુ પછી, રાખ થઈ જાય શરરે;
 હથેલી જમ ઇંટને, વળે વેગળા વાર. ૬૦
 કળ કળી સહુકારે રહે, જે જમ તે તમ જાય;
 તે વેળા તે જીવને, સાચો ધર્મ સહાય. ૬૧
 ધર્મતણાં લક્ષણ કહુ, સાંભળતે તું સેવા;
 સુખ કરી સધળે થશે, કર નહિ કાલે કોય. ૬૨
 પુર કેરાં સર્વે પશુ, વશ રાખે ગોવાળ;
 ખાય કોયના ક્ષેત્રમાં, ગાફલ ખાયે ગાળ. ૬૩

ઇન્દ્રિય પશુનો આત્મા, ચારણ હાર ચરાસઃ
 કરે અંગાડજ કોયનો, પડે કર્મને પાશ. ૬૪
 માટે માનવ વંશને, ધરથી પેલો ધર્મઃ
 સદાચાર સુખ રૂપછે, કરવાં ઉત્તમ કર્મ. ૬૫
 આ લોકે જસ ઉજળો, પર લોકે સુખ સારઃ
 એવો સદા આચાર છે, સુખે તરે સંસાર. ૬૬
 કર્મ કુળે આચારથી, ધરમાં ઉપજે જ્ઞાનઃ
 જ્ઞાન થતી પાંખે ગતી, ભેડે જઈ ભગવાન. ૬૭
 આચરવું વેદે કહ્યું, એ જાણો આચારઃ
 ધારજથી ધારણ કરો. સત્ય ધર્મ એ સાર. ૬૮

ચોપાઈ.

બાહર ભીંતર શૈય વિચાર, સદા શુદ્ધમાં રે'વું સારઃ
 વપુ વસ્ત્ર નિત નિર્મળ રહે, દયા જ્ઞાન મનતા મળ દહે. ૧
 પુણ્ય કર્મનો ઉપર પ્રેમ, ઉજ્જવળ મનને કરવું એમઃ
 આત્માને ઇન્દ્રિય અંગીઆર, વિવેકથી તજવાજ વિહાર. ૨
 વિચાર જે મન વાંછી તણો, સત્ય પંથમાં સાધે ધણોઃ
 નિંદા ચાડી તજવી નિત્ય, સદા રાખવી સારી રીત્ય. ૩
 ઉત્તમ વિવેક સહિત ઉચ્ચાર, કુટ ન કે'વું એક જગારઃ
 જોણ મશ્કરી ગંદી ગાળ, અમથુ કોય શિર ન ધરે આળ. ૪
 ધર્મ ઉપર દૃઢતા રાખવી, ભાવે શુભ વાંછો ભાખવીઃ

ધર્મ વંત જન સાથે પ્રીત. રૂડી સર્વ શીખવી રીત્ય. ૫
 સમજણ લેવી ગુરૂથી સહી, કરવો ખાધ ખિન્નને કહી;
 નારીતક વચન ન કેહવું કદા, શકિત પ્રમાણે દેખે સદા. ૬
 કરે ધર્મનું ખંડન કોય, અવણે સાંભળવું નહિ સોય;
 સદા ધર્મમાં કરો સહાય, નિર્મળ બુદ્ધિ વચન મન કાય. ૭
 પાપ પ્રપંચ દંભ ને દ્વેષ. મદ મત્સર મનમાં નહિ લેશ;
 મૂર્ત યોર થઈ ધનના હરે, પાખંડ સહુ મનથી પરહરે. ૮
 કોય જીવની ન કરવી ઘાત, વેદ ધર્મની મુણવી વાત;
 કોય જીવનીની સાથે જાહે, તન મનથી તજવું નિર્ધાર. ૯
 સુખ સંસાર તણુ જોઈ સાર, ગર્વ ન કરવો એક લગાર;
 દુખ દેખીને ડગવું નહી, શૂર ધીર થઈ સેહેવું સહી. ૧૦
 વિષય ઉપર કરવો વૈરાગ, તુચ્છ વ્યસનનો કરવો ત્યાગ;
 આ જીવિકાને અર્થે સહુ, શીખો વિદ્યા હુનર સહુ. ૧૧
 કળા શીખવી સર્વે કોય. સાર સાર ગ્રહી લેવું સોય;
 વિવેકથી ધનને વાવરો. પાત્ર જોઈને પુણ્યજ કરો. ૧૨
 વિદ્યા વધે જગતમાં જોમ, તેવું સહુને કરવું તેમ;
 અનૈક જનનો જ્યાં ઊપકાર. ધન વાવરવું ત્યાં કરી વિચાર ૧૩
 પરમારથમાં પુણ્ય આપાર, વાવરવું ત્યાં કરી વિચાર;
 જ્ઞાન ભક્તિને સાચો ધર્મ, અધિક વધે એ કરવું કર્મ. ૧૪
 પાપી પાસે પૈશા જાય, એથી અધરમ ઉજાડો થાય;
 પુણ્ય વધે જો પૈશા વડે, હૃદયી તેની લેખે ચડે. ૧૫

પાપી પાસે પૈશો યાય, જર જુગદુ કે બસને જાય;
 કે હિંસા કે કૂડાં કર્મ, અંધ કરે ધનથી અધરમ. ૧૬
 કરી કમાઈને નરકે જાય, કપૂત પાપી તે કહેવાય;
 પાંચે સ્વર્ગ એ પૈશા વડે, અતિ ઉપકાર ધર્મ આપડે. ૧૭
 કષ્ટ વડે ધન પેદા કરે, ધમહીન ધૂલ્યમાં ધરે;
 તે પામર પાપી કેવાય, જર જમને હાથે જાય. ૧૮
 આ જોડે અન્યાયે કરી, બારે ધન ભંડારે ભરી;
 પરજોડે જમને પરતાય, ખળનુ સાંચુ કોયક ખાય. ૧૯
 અતિ લોભે અવળુ આચરે, સાધુ બ્રાહ્મણ સહનુ હરે;
 દાન દયા નહિ સત સંતોષ, દિનને રાત્ર કરે બહુ દોષ. ૨૦
 મુક્ત સાધન નહિ કાંઈ સરે, શઠ તે નરક વિષે સંચરે;
 મોટા જમ કિંકરનો માર, ઉગારે કોણ એણીવાર. ૨૧
 કુલ કુટુંબ દારા મુત મોય, બાળી રાખ કરીને રોયા;
 સ્વારથનો સગજો સંસાર, મુકાવે કોણ જમનો માર. ૨૨
 અચેત જીવને શું કહે અતિ, ગાફલ નરને ન મળે ગતી;
 બુંડ સરીખો ભોગ વિલાસ, વુઝ્છ બુદ્ધિને ન મળે ત્રાસ. ૨૩
 દેહ ધરી સહુને દે કુખ, ધિક ધિક તે જનનીની કુખ;
 ઉછેરયો અંગારો થયો, યુણ હીણો સધજેથી ગયો. ૨૪
 પીડા પાંખી રાખ્યો પેટ, વૃથા ગઈ ને શીધી વેઠ;
 કુર્કમી ને કુળમાં યાય, પૂવજ તેના બહુ પરતાય. ૨૫
 મોટા સહુથી માનવ દેહ, ખોટામાં નવ ખોવો તેહ;
 પરમ ધરમ પરમારથ કામ, હરી ભજવા રાખીને હામ. ૨૬

સુપનાવત જાંણી સંસાર, સદાય બજવો સરજન હારઃ
 પરમેશ્વરની સાથે પ્રીત, હડી એ બકિતની રીત. ૨૭
 સાચા સાધુજનનો સંગ, આનંદ ઉપજે અંગો અંગઃ
 સદાય ઉપજે સત્યવિચાર, પ્રભુ સાથે હોય પ્રેમ અપાર. ૨૮
 પ્રભુને ભુલે નહિ પાપ એક, સત્ય ધર્મની સાચી ટેકઃ
 યુર કનેચી લેવું જ્ઞાન, ધરવું પરમેશ્વરનું ધ્યાન. ૨૯
 જ્યારે જીવત એકાંતે જઈ, પ્રભુને પ્રારથવા રિયર થઈઃ
 રવું સમરણ તણે કાળ, જીતી જાંણી સહુ જાનળ. ૩૦

દોહરા.

જોખન ધન સુખ જોખને, મદનવ ધરવો મેનઃ
 ભંગુર સઘળા ભોગછે, સર્વ વિલાસ સુખન. ૧
 દિન દિન જાએ દોડવું, જોખન પુરવું જાંણઃ
 ઘટતાં ઘટતાં ધટ જશે, ગાફિલ ગર્વ ન આંણ. ૨
 તૃપ્તિ ન થાએ તુજને, ભાવેછે બહુ ભોગઃ
 વદ પાણુ વિચારજે, સહુને શિરે એ રોંગ. ૩
 જોખનમાં જો ના ખન્યુ, સાધન સુદૃઢ સારઃ
 વદ પણે પરવશ થશે, હેડ પડે હચિયાર. ૪
 નેત્ર કાંતને કરચરણ, તન કંપે નહી દંતઃ
 એવું જાંણી આજવી, ભજ ભાવે ભગવંત. ૫
 વદ પાણુ વસમુ ધણુ, બાળ પણે બહુ દુખઃ
 જોખનમાં જીવતી તણુ, મુરખ માંને સુખ. ૬

શરીર.

- આણ અંત મધ્ય એમછે, જોતુ વીચારી જનન;
આયુષ્ય કાં એજે ખુવે, સાચુ કરય સાધન. ૭
- ફનાયામાં હેલી ધરી, કીધાં નહી શુભ કામ;
હાથો પું હાથે કરી, ન થયુ સાર નામ. ૮
- ધર્મ ન સાધ્યો ધરયકી, કરશે સહુ ધિકાર;
આવ્યો તેમ એજે બયો, એ બહુ બુદ્ધ્ય આપાર. ૯
- વાંકો થઈ વરણાગિયો, મરડે મોટા મૂઠ્ઠા;
પરમારથ પ્રીછાવિના, ખરાબ ખરનં પૂછ. ૧૦
- સાર ના જાણુ શરીરને, રૂકુ દેખી રંગ;
કાળ કૂટો કરી નાખશે, એવું બિજવળ અંગ. ૧૧
- મુખ દેખી સંસારનાં, મુરખ મન મકલાય;
આજ કાલને આંતરે, હુતા નોતા થાય. ૧૨
- વિજળી જોયો વેગછે, જીવન અપણ જરેર;
ચતુર હશે તે ચેતશે, ધન્ય આણી ડર. ૧૩
- મુરખના મનમાં નહિ, તજબર એવો ત્રાસ;
જાજે પડિયા જીવડા, વળગ્યા વિષય વિલાસ. ૧૪
- મજે સૂખતો માણુજે, ધર્મ ન તજશે ધીર;
ભકિત કરો ભગવંતની, સૂક્ષ્મ થશે શરીર. ૧૫
- વચન સાંભળી વિપ્રનાં, હાથે હરખ્યો રાય;
પરપતિ સહુ પંડીતને, પ્રેમે લાગ્યો પાય. ૧૬
- પ્રધાન થઈ પંડીત રહ્યો, રૂકુ ચાલુ રાજ;
મુઠ મટાડી જગતની, ક્યાં ધર્મનાં કાજ. ૧૭

વિદ્યા વિનય વિવેક બહુ, સત્ય દયા તપ દાન;
 સરવે જનને શીખવે, પુરપતિને પરધાન. ૧૮
 આગળ નરે એવા થયા, વિદેશમાં રહી વાત;
 પંડિતના પરતાપથી, આશી ચાલી ખ્યાત. ૧૯
 વિદ્યાની વૃદ્ધી કરે, રૂડા હોય જે રાય;
 ધર્મ વધે ધરણી વિશે, જુદા જગતનો જાય. ૨૦
 સવત એગણી સત્તરે, ગુણ મય કીધો ગ્રંથ;
 સાંભળતાં સંશય ટળે, પળે ધર્મને પંથ. ૨૧
 કોય પંડિતના મુખ થયો, સાંભળવી હતી સોય;
 કવિતા માંહિ તે કથી, સાંભળજો સહુ કોય. ૨૨
 વાસ મહાતજમાં વસુ, નાગર મારી નાત;
 છોટમ માઝ નામછે, વિગતે બાંધી વાત. ૨૩

સમાપ્ત.

નાચે લખેલા પુસ્તકો અમદાવાદમાં બદર આગળ જા-
 મેશ્વરીમાંથી મીરબાઈ ઇસબાબા પઠાણ પાસેથી રોકડી કીમતે
 મળશે. ૩. આ. પૈ. ૩. આ. પૈ.
 ભાળા ભીમની વાર્તા. ૦—૩-૦ ભવઈ સંગ્રહ. ૨—૦-૦
 શ્રી કેળવણી વીશે. ૧—૦-૦ સુડા ખાતેરી વાર્તા. ૧-૧૨-૦
 ગુપ્તમતા શીરકે સોખતે વીદ્યા મહીમાં. ૦—૩-૦
 અસર... ૦-૧૨-૦ જયકુમારી વીલાસ. ૦—...
 શ્રી વીધવ મોહન કાવ્ય. ૦—૧-૬ આંકની સોપડી. ૦—
 લક્ષ્મી મહીમાં. ૦—૧-૬

